

Іван Артёмов,

кандидат історичних наук, доцент,
директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень

Ірина Черевко,

викладач природничо-гуманітарного коледжу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Досліджуються євроінтеграційні аспекти розвитку потенціалу вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

Окреслено основні складові діяльності вищої школи в умовах сучасних викликів, що стоять перед ЄПВО, а саме: нівелювання цінностей правди, знань та наукових методів; відсутність забезпечення академічних свобод та інституційної автономії навчальних закладів; рівність доступу освіти для всіх; існування загрози конфліктів, пандемії, економічної кризи, що стають істотними загрозами, в т. ч. і для університетів.

Наведено приклади щодо нових трендів ЄПВО, серед яких – поява власних університетських альянсів для ефективного використання спільних ресурсів та потенціалу кожного партнера тощо.

На підставі результатів роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» зроблено відповідні наукові розвідки щодо:

- впливу університету на розвиток Закарпатського регіону в контексті тренду «Університет – інтегратор освітньо-наукового середовища в регіоні» ;*
- ефективних форм інтернаціоналізації вищої освіти в УжНУ в умовах прикордонного розташування області та співпраці з країнами Європейського Союзу та світу;*
- інноваційного розвитку університету на 2015-2025 рр. на основі принципів трансформації та нової моделі розвитку та інше.*

Зроблено висновок, що реалізація Концепції інноваційного розвитку УжНУ допоможе трансформувати організаційну стратегію університету на 2021-2031 рр., що дасть УжНУ змогу зайняти достойне місце серед університетів не лише в Україні, а й у Європі та світі.

Ключові слова: потенціал вищої освіти, інноваційний університет, інтегратор освітньо-наукового середовища.

Актуальність дослідження. Глобальні трансформаційні процеси сучасних міжнародних відносин наочно віддзеркалюють проблеми сучасного стану в різних сферах функціонування суспільства, в т.ч. і в освітньо-науковій. Вони потребують вироблення нових стратегій, механізмів і підходів до мінімізації сучасних викликів. Перед освітньо-науковими системами багатьох країн стоїть завдання зближення усіх вершин «трикутника знань» – вищої освіти, наукових досліджень та економічно і суспільно значимих інновацій.

Вітчизняна освіта і наука, попри наявність низки серйозних проблем, розвиваються в цілому відповідно до загальноєвропейських тенденцій і вирішують ці ж питання, спираючись на положення Закону України «Про вищу освіту» [1].

Відомо, що Україна долучилась до європейського простору вищої освіти (ЄПВО) у 2005 р. [2]. Підписання Угоди про асоціацію [3] стало важливим стимулом для динамічного прискорення інтеграційного поступу України до ЄС. Разом з цим, в Угоді чіткіше окреслено шляхи і механізми розвитку потенціалу вищої школи в контексті сучасних викликів і нових трендів європейського простору вищої освіти.

Постановка проблеми. На початку березня 2020 р. у м. Києві проходило одне з підготовчих засідань групи супроводу Болонського процесу Bologna Follow-Up Group (BFUG) з підготовки основних документів на конференцію міністрів освіти країн, що входять до складу європейського простору вищої освіти [4]. Було відзначено, що ЄПВО продовжить розвиток співпраці між університетами, зміцнюватиме і розширюватиме контакти з метою реалізації спільних освітніх програм, наукових та інноваційних проєктів.

Акцентувалась увага на питаннях активізації діяльності університетів щодо подальшого розвитку потенціалу у сфері вищої освіти. Ці заходи спрямовані на підтримку модернізації, доступності й інтернаціоналізації вищої освіти у країнах-партнерах програми Еразмус+ і запроваджуються в контексті пріоритетів, визначених раніше в Новому Консенсусі ЄС з розвитку [5], комюніке «Європейська вища освіта у світі» [6], програмі «Горизонт 2020» [7] та положеннях Стратегії ЄС 2020 щодо розвитку вищої освіти [8].

Зазначимо, що напрям ЄПВО на розвиток потенціалу у сфері вищої освіти реалізується в рамках зовнішньої політики ЄС, визначеної у фінансових інструментах Європейського Союзу, що підтримують цей напрям, а саме:

- Інструмент європейського сусідства (European Neighbourhood Instrument, ENI) [9];
- Інструмент співпраці у галузі розвитку (Development Cooperation Instrument, DCI) [10];

- Інструмент надання допомоги на етапі, що передує входженню до ЄС (Instrument for Preaccession Assistance, IPA)[11];
- Європейський фонд розвитку.

Цей напрям сприяє розвитку сталого та всеосяжного суспільно-економічного зростання у країнах-партнерах програми і повинен забезпечити розвиток і досягнення цілей і принципів зовнішніх дій ЄС, включаючи національне право власності, соціальну злагоду, рівність, належний географічний баланс і різноманітність. Особливу увагу приділено найменш розвиненим країнам, університетам у найбільш віддалених регіонах, а також малозабезпеченим студентам із незахищених категорій населення, а також студентам з особливими потребами.

Це свідчить, що проєкти розвитку потенціалу – це проєкти транснаціональної співпраці на основі багатосторонніх партнерств переважно між закладами вищої освіти (ЗВО) з країн-членів Програми та відповідних країн-партнерів Програми, що фінансуються за допомогою зазначених вище інструментів. Вони можуть включати також неакадемічних партнерів заради зміцнення зв'язків між суспільством і бізнесом та посилення системного впливу таких проєктів. Через структуровану співпрацю, обмін досвідом і успішними практиками, а також мобільність окремих осіб, проєкти з розвитку потенціалу спрямовані на:

- **підтримку** модернізації, доступності й інтернаціоналізації сфери вищої освіти у відповідних країнах-партнерах Програми;
- **допомогу** відповідним країнам-партнерам Програми у відповіді на виклики, що стоять перед їх закладами та системами вищої освіти, включаючи проблеми якості, відповідності, рівного доступу, планування, викладання, менеджменту та управління;
- **сприяння** співпраці між ЄС і відповідними країнами-партнерами (а також між самими відповідними країнами-партнерами);
- **сприяння** добровільному наближенню до тенденцій ЄС у сфері вищої освіти;
- **сприяння** особистим контактам, міжкультурній поінформованості та порозумінню.

Втім, поряд з позитивними тенденціями, у ЄПВО існують виклики і нові тренди. До викликів, у першу чергу, слід віднести те, що цінності правди, знань, демократії та наукового методу, властивого вищій освіті, ставляться під сумнів. Не всюди забезпечені академічні свободи та інституційна автономія закладів вищої освіти, не досягнуто рівного доступу до вищої освіти для всіх. Пандемія коронавірусу, військові конфлікти, економічні, політичні та інші кризи створюють істотні загрози як для світу загалом, так і для якості та потенціалу систем вищої освіти. Тим часом вища освіта розглядається як один із ключових інструментів вирішення цих проблем [4].

До нових трендів ЄПВО слід віднести те, що сьогодні задіяні не лише традиційні напрями співпраці, а й створюються великі університетські альянси, які

дають змогу ефективніше використовувати спільні ресурси та потенціал кожного партнера. Прикладом є Альянс Берлінських університетів, до якого належать Університет ім. Гумбольдта, Технічний та Вільний університети Берліна, а також клінічний комплекс Шаріте. Але плани ЄПВО значно амбітніші. Торік у червні Єврокомісія оголосила про створення 17 альянсів, у яких беруть участь 114 закладів вищої освіти з 23 країн ЄС. Поки що це пілотний проєкт, і подальші перспективи залежать від успішності його реалізації [12].

Зважаючи на те, що розвиток потенціалу у сфері вищої освіти є головним напрямом співпраці країн-учасниць ЄПВО, а базовим принципом співробітництва є інтернаціоналізація вищої освіти, спробуємо дослідити ці аспекти, спираючись на практику функціонування ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

За 75 років своєї діяльності УжНУ сформувався як багатопрофільний класичний університет, що відіграє особливу роль у житті регіону і не має в цьому собі рівних серед інших вищих навчальних закладів. Ужгородський національний університет інтегрує не тільки освітню, а й управлінську, соціокультурну сферу, являє собою тип «широкого інтегратора», який є *alma mater* для багатьох учасників крайового та державного економічного і політичного життя. Університет є також найбільшою державною бюджетною установою області.

Економіка та соціум регіону як середовище розвитку УжНУ

Вплив університету на регіональний розвиток та прилеглий соціокультурний простір за всіх часів несе на собі відбиток соціально-економічного стану території своєї локалізації.

У Закарпатській області України – самобутнього центральноєвропейського регіону на відрогах Карпат – більш ніж тисячолітня писемна історія, значний людський та природно-ресурсний потенціал, вигідне географічне і транзитне положення. В історичній пам'яті поколінь жителів краю – досвід проживання в складі трьох супердержав, чотирьох монархій, двох диктатур та двох парламентських республік, створення трьох власних державних і квазідержавних утворень.

Менталітету населення притаманні міжнаціональна толерантність, орієнтація на європейські та релігійні цінності, нонпатерналізм і підприємливість, конструктивний конформізм та висока життєздатність. Характерні для активного населення та молоді висока мобільність, компактність території та близькість кордонів дозволяють доволі успішно компенсувати аграрний уклад життя та невисокий рівень урбанізації. Просвітництво та отримання вищої освіти, створення власного вищого навчального закладу в усі часи було громадянським *idea-fix*.

Починаючи з 1991 року цей єдиний регіон європейського континенту, де проходять кордони чотирьох європейських країн-членів ЄС та Вишеградської четвірки з Україною, позиціонувався як плацдарм європейської інтеграції та транскордонної співпраці України, увійшов до числа фундаторів Карпатського єврорегіо-

ну у складі прикордонних територій Румунії, Словаччини, Угорщини та України і реалізує численні програми Східного партнерства ЄС[13].

На наступному етапі розвитку в якості сутнісних пріоритетів УжНУ на шляху досягнення стратегічної мети – створення потужного університету, який здійснює функції інтегратора знань та інновацій у ході імплементації норм Закону України «Про вищу освіту», засад Болонського процесу, Лісабонського порядку денного та інших національних і міжнародних актів та програм інноваційної трансформації вищої освіти – розглядаються:

- відбір та перевірка на практиці результативних інструментів розміщення усіх сторін трикутника знань на платформі регіонального розвитку університетського регіону із залученням можливостей транскордонної та міжнародної співпраці та взаємодії з партнерськими освітньо-науковими інноваційними агломераціями інших регіонів України, країн Вишеградської четвірки та Європейського Союзу;
- забезпечення у повному обсязі ефективного функціонування в УжНУ та області європейського механізму підключення університетів до соціально-економічного зростання регіонів своєї локалізації;
- реалізація узгоджених в квінті: «університет-влада-підприємництво-громадянське суспільство» дорожньої карти регіону, що передбачає суттєве зростання частки економіки знань та інновацій у валовому регіональному продукті та створеній у регіоні доданої вартості і набуття областю статусу «learning region» за критеріями ОЕСР [13, с. 52].

На сьогодні ДВНЗ «УжНУ» активно співпрацює із 120 закордонними партнерами на основі міжнародних білатеральних договорів, партнерських угод з реалізації міжнародних проєктів та з метою супроводу академічної мобільності Erasmus+. На основі домовленостей із зарубіжними науковими установами та вищими навчальними закладами визначено основні потенційні сфери співробітництва, враховуючи сильні сторони і потреби партнерів. Узгоджуються освітня методологія, наукові пріоритети, залучення інновацій. Університет активно співпрацює з іноземними партнерами із США, Китаю, Казахстану, Грузії, Туреччини, Іспанії, Італії, Великобританії, Німеччини, Бельгії, Хорватії, Угорщини, Румунії, Литви, Польщі, Чехії, Словаччини та ін.

Метою практичної реалізації принципів інтернаціоналізації на базі Ужгородського національного університету **утворено Міжнародний консорціум університетів, до якого увійшло 18 зарубіжних та українських ЗВО**. Зокрема меморандум про створення Міжнародного консорціуму університетів підписали представники таких зарубіжних вищих навчальних закладів, як: Університет ім. М. Ромеріса (Литва), Поморська академія у Слупську (Польща), Вища школа бізнесу – Національний університет Луїса (Польща), Університет Бабеш-Бояї (Румунія), Західний університет ім. Васіле Голдіш (Румунія), Братиславський

економічний університет (Словацька Республіка), Євразійський національний університет ім. Гумільова (Казахстан), Батумський державний університет ім. Ш. Руставелі. Основні напрями співпраці між сторонами-партнерами такі: спільна проєктна діяльність, участь у міжнародних грантових програмах, організація спільних міжнародних науково-практичних конференцій, активізація наукової роботи, залучення до неї студентів, налагодження керівництва студентськими роботами; розвиток різних форм академічної мобільності, розробка спільних освітніх програм, налагодження взаємовигідного співробітництва з органами влади, співпраця вищих навчальних закладів з органами місцевого самоврядування та ін.

Про якість роботи в контексті євроінтеграційного поступу до ЄПВО свідчать міжнародні рейтинги університетів. Критерії успіху УжНУ станом на 2019 р. такі:

- ДВНЗ «УжНУ» вперше включено до регіонального рейтингу, наразі університет знаходиться на 231-240 позиції. З українських закладів вищої освіти до рейтингу входять лише 20 вишів, серед яких УжНУ – на 11 позиції [14];
- протягом 2019 р. університетом здійснено аналіз та подання статистичних даних для участі у міжнародних рейтингах, серед яких – Times Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings by Region, U-Multirank, UI Green Metric World University Rankings, Webometrics Ranking of World's Universities [14].

Важливе значення для подальшої інтеграції в європейський науковий простір стало приєднання ДВНЗ «УжНУ» до Великої Хартії університетів у вересні 2018 року. Magna Charta Universitatum об'єднує понад 80 провідних університетів світу, закріплює основні цінності, права та обов'язки університету як ключового інституту суспільства, діяльність якого присвячена визначенню й поширенню найважливіших принципів і знань, наданню суспільству інтелектуальних орієнтирів.

Активно продовжується співпраця Ужгородського національного університету в рамках Конференції ректорів Дунайського регіону [9]. Дунайський регіон має великий інноваційний потенціал, що стало очевидним через спільну реалізацію різних проєктів ЄС, серед яких у першу чергу Horizon 2020 року, Life +, Interreg, Jean Monnet, Erasmus+ та ін.

З метою об'єднання зусиль випускників усіх поколінь для розвитку університету, підвищення його престижу як провідного навчального закладу світового рівня в УжНУ створена та плідно працює Міжнародна асоціація випускників. Діяльність Асоціації створює діалектичну синергію з прискорення соціальної імплементації євроінтеграційного поступу університету. Важливу роль в цьому відіграють відокремлені підрозділи цієї громадської організації, які діють в Ізраїлі, США, Японії, а також сусідніх країнах ЄС – Угорщині, Словаччині, Польщі, Румунії. Зазначені відокремлені підрозділи Асоціації очолюють колишні випускники УжНУ, які є знаними науковцями далеко за межами України [15].

Важливою складовою реалізації принципів інтернаціоналізації вищої школи є навчання іноземних студентів.

Протягом останніх років в Ужгородському національному університеті навчається до 2000 іноземців, зокрема це студенти з Азії. Навчання проводяться українською та англійською мовами. Отримані кошти за навчання студентів-іноземців є солідним інвестиційним внеском в бюджет УжНУ, а також важливим стимулом для залучення кращих викладачів, які, як правило, вільно володіють іноземними мовами. Поряд з цим, в університеті створено значну кількість робочих місць як викладацького складу, так і обслуговуючого персоналу. Це – важливі фактори діяльності вишу.

Для прикладу, навчання студентів-іноземців у США за останні десять років стає п'ятою складовою статей доходу від загального американського експорту. У 2016 р. доходи від навчання іноземних студентів перевищили 40 млрд. дол. та дали змогу створити 52 тис. робочих місць. В Україні кількість іноземних студентів впродовж десяти останніх років коливалась від 44 до 79 тис. В казну держави щороку надходить близько 10 млрд. грн.

Важливою і дієвою формою інтернаціоналізації вищої освіти в умовах євроінтеграційного поступу УжНУ є робота з реалізації міжнародних наукових проєктів. Одним із прикладів цього напрямку є результати виконання наукового проєкту за фінансової підтримки Вишеградського фонду «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір». Аплікантом проєкту виступив НН інститут євроінтеграційних досліджень – структурний підрозділ університету.

Результатом роботи створеного у 2015-2016 рр. міжнародного науково-дослідницького колективу стала розробка двох важливих документів:

- Концепція інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національного університет» на 2015-2025 рр.[13];
- Концепції Наукового парку УжНУ [14].

У розробці цих «дорожніх карт» розвитку УжНУ на 10 років були задіяні колеги УжНУ – провідні фахівці Жешувського університету (Польща), Технічного університету (Словацька Республіка), Дебреценського університету (Угорщина).

Концепція інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національного університет» на 2015-2025 рр. стала сьогодні базовою складовою загальної Стратегії розвитку Ужгородського національного університету. Адже в Концепції чітко окреслено шляхи досягнення таких цілей, як:

- нормативно-правова основа та методологічні засади трансформації традиційного університету в інноваційний;
- формування інноваційної моделі розвитку Ужгородського національного університету на основі реалізації трикутника знань;
- Ужгородський національний університет – інтегратор знань, науки та інновацій, важливий чинник регіонального зростання;

- інноваційний потенціал міжнародного співробітництва УжНУ та його роль в інтегруванні до європейського освітнього простору;
- система індексації та моніторингу ефективності інноваційного розвитку університету;
- диверсифікація джерел фінансування інноваційного університету в умовах автономної діяльності.

Серед цих напрямів розвитку УжНУ особливу увагу приділено етапам трансформування організаційної стратегії університету, яка розроблена одним із авторів Концепції – професором В. Приходьком та співробітниками НН Інституту євроінтеграційних досліджень [13].

Активізація діяльності із створення освітньо-наукової та інноваційної платформи регіонального розвитку в рамках реалізації трикутника знань потребує від вищого навчального закладу змін в організаційній стратегії та додаткових заходів із підвищення ефективності діючої інноваційної інфраструктури університету. Вони передбачають, зокрема:

- **у короткостроковому періоді (з термінами 1-2 роки):**

- модернізацію інноваційної інфраструктури УжНУ як університету-інтегратора в таких її складових, як освітня інноваційна діяльність спеціалізованих кафедр, супровід інноваційних проєктів та захист прав інтелектуальної власності;

- підготовку та реалізацію програм створення «spin-off» академічних підприємств, побічних підприємств та малих інноваційних підприємств;

- відповідну корекцію та переорієнтацію форм і методів діяльності НДЧ, міжнародного відділу, центрів бізнесу, кар'єри, інновацій та розвитку, Наукового парку з центром трансферу технологій, контактного пункту та інших структурних підрозділів тощо.

- **у середньостроковому періоді (з термінами 2-5 років):**

- безперервний пошук та адаптацію до потреб реалізації ролі національного університету – регіонального інтегратора найбільш адекватної організаційно-правової форми інноваційного (підприємницького) вищого навчального закладу відповідно до прогресивних трендів, закладених у Законі України «Про вищу освіту»;

- постійну трансформацію економічного механізму функціонування університету як інтегратора регіональної економіки знань та інновацій з великими можливостями міжнародної і транскордонної співпраці;

- пілотні тести та аналіз можливостей, які створюють такі різні за ступенем концентрації повноважень, ресурсів і відповідальності типи інтеграційних структур, як регіональна асоціація навчальних та наукових закладів різних рівнів, регіональний університетський навчально-науковий округ, національний університет із статусом інтегрованої державної інноваційно-освітньої корпорації та підготовка пропозицій до владних інституцій щодо їх використання в умовах регіону.

Реалізація зазначених та інших кроків означатиме перехід до пакету управлінських заходів «проектно-орієнтованого університету», застосування у вищому навчальному закладі методів стратегічного управління, зорієнтованих на інтенсифікацію взаємодії із зовнішніми фінансово-економічними, виробничими, науково-освітніми, владними та соціокультурними структурами, доповнення канонічної організаційної основи ВНЗ у вигляді науково-освітніх шкіл динамічною організаційною підсистемою, яка гнучко реагує на зміни зовнішнього соціально-економічного середовища[13].

Ефективність освітньо-інноваційної та наукової інтеграції УжНУ і регіонального розвитку визначається такими індикаторами:

1. Співпраця в галузі науки і розвитку, інтелектуальної власності

- Кількість наукових публікацій (спільних публікацій), виконаних у рамках інтеграційної регіональної платформи.

- В т.ч у виданнях міжнародних наукометричних систем.

- Спільні НДР, НДДКР.

- Підтримка досліджень студентів (залучення до спільного фінансування, спонсорування).

- Спільне патентування та ліцензування патентів університету, авторських прав та будь-яких інших форм інтелектуальної власності.

Мобільність працівників галузей економіки, випускників ВНЗ, науково-педагогічного складу, аспірантів та студентів УжНУ, їх фінансування

- Практика, двостороннє стажування.

- Подвійні робочі місця працівників галузей економіки, науково-педагогічних працівників, аспірантів.

Співпраця в галузі освіти

- Навчання, професійна підготовка, перепідготовка, тренінги персоналу за договорами з підприємствами, установами, кампаніями.

- Спонсорування, надання грантів, оплата за навчання студентів у рамках регіональної платформи.

- Контракти на працевлаштування студентів, запрошення на роботу в компанії, підприємства, установи.

Напрацювання Ужгородського національного університету в контексті євроінтеграційного розвитку потенціалу вищої освіти згідно з напрямами, визначеними в Законі України «Про вищу освіту» [1] та відповідними положеннями Угоди про асоціацію України з ЄС[3], отримали високу оцінку міжнародної наукової виставки «Освіта і кар'єра 2020», яка проходила в м. Києві.

Ужгородський національний університет був відзначений найвищою нагородою – Гран-прі за презентацію «Університет – інтегратор освітньо-наукового середовища в регіоні».

Виникнення феномену регіонального інтегратора знань та інновацій є закономірним етапом створення інформаційного суспільства. Провідні університети, беручи на себе цю функцію, одночасно вирішують завдання саморозвитку та розвитку регіону, а реалізація інтегральної регіональної інноваційної стратегії відкриває значні можливості посилення конкурентоспроможності вищого навчального закладу та регіону його локалізації на глобальному, регіональному і національному ринках, – зазначає Володимир Приходько [17].

Тому перед університетом постає ще більш актуальне завдання – готувати кадри, які будуть здатні:

- мислити за межами існуючих загальноприйнятих уявлень;
- вирішувати завдання, які досі не мали вирішення;
- використовувати свої знання для забезпечення стратегічних інтересів України в умовах глобальної економічної конкуренції;
- діяти практично, беручи на себе відповідальність у ситуації невизначеності, обмеженості ресурсів і персонального ризику;
- доводити свою ефективність реальними досягненнями і результатами;
- бути здатним захищати національні та економічні інтереси України в умовах глобальної конкуренції сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Як змінюється вища освіта в Україні та в європейському освітньому просторі. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1296-yak-zminyuetsya-vishcha-osvita-v-ukrajini-ta-v-evropejskomu-osvitnomu-prostori>
3. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний текст. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
4. Як буде розвиватися європейська вища освіта. Прогноз на завтра. URL: https://dt.ua/EDUCATION/yak-bude-rozvivatisya-yevropeyska-vischa-osvita-prognoz-na-zavtra-342508_.html
5. The new European consensus on development “Our World, our Dignity, our Future”. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a95e892-ec76-11e8-b690-01aa75ed71a1>
6. «Європейська вища освіта у світі». Повідомлення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів. Брюссель, 11.07.2013 COM (2013) 499 фінальний.
7. Горизонт 2020. Національний портал. URL: <https://h2020.com.ua/uk/>
8. EU Strategy 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
9. Постанова (ЄС) № 232/2014 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2014 року про заснування Європейського інструменту сусідства. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0027:0043:EN:PDF>
10. Постанова (ЄС) № 233/2014 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 11 березня 2014 року про заснування фінансового інструменту співпраці розвитку на період 2014-2020. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0044:0076:EN:PDF>

11. Постанова (ЄС) № 231/2014 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 11 березня 2014 року про заснування інструменту передвступної підтримки (ІРА ІІ). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0011:0026:EN:PDF>
12. Останнім часом дедалі більше йдеться про створення університетських альянсів – експерт. URL: https://dt.ua/UKRAINE/ostannim-chasom-dedali-bilshe-ydetsya-pro-stvorennya-universitetskiy-alyansiv-ekspert-342532_.html
13. Концепція інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015-2025 рр.: Наукова розробка за результатами реалізації стандартного гранту № 21470150 Міжнародного Вишеградського фонду (2015-2016рр.) / В.І. Смоланка, І.В. Артёмов, В.П. Приходько та н.. – Ужгород: ПП «А.А. Демидов», 2016. –81 с.
14. Свеженцева О.І. Основні тенденції глобалізації сучасної вищої освіти: з досвіду міжнародної співпраці Ужгородського національного університету // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. – Спецвип. 1 (21). – 208 с. С. 161-174.
15. Вісник Міжнародної асоціації випускників Ужгородського національного університету / відпов. за випуск І.В. Артёмов. Ужгород, 2017. Вип. 1.
16. Концепція Наукового парку ДВНЗ «УжНУ». Наукова розробка за результатами реалізації стандартного гранту № 21470150 Міжнародного Вишеградського фонду (2015-2016рр.) / В.І. Смоланка, І.В. Артёмов, І.П. Студеняк та н.. – Ужгород: ПП «А.А. Демидов», 2016. –143 с.

REFERENCES

1. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 01.07.2014 r. [On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
2. Yak zminuyet'sya vyshcha osvita v Ukrayini ta v yevropeys'komu osvith'omu prostori. [How higher education is changing in Ukraine and in the European educational space]. *education-ua.org*. Retrieved from <http://education-ua.org/ua/articles/1296-yak-zminyuetsya-vishcha-osvita-v-ukrajini-ta-v-evropejskomu-osvitnomu-prostori> [in Ukrainian].
3. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta YES. Ofitsiynyy tekst. [Association Agreement between Ukraine and the EU. Official text]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
4. Yak bude rozvyvatysya yevropeys'ka vyshcha osvita. Prohnoz na zavtra. [How European higher education will develop. Forecast for tomorrow]. *dt.ua*. Retrieved from https://dt.ua/EDUCATION/yak-bude-rozvivatisya-yevropeyska-vischa-osvita-prognoz-na-zavtra-342508_.html [in Ukrainian].
5. Novyy yevropeys'kyu konsensus shchodo rozvytku «Nash svit, nasha hidnist', nashe maybutnye». [The new European consensus on development “Our World, our Dignity, our Future”]. *op.europa.eu*. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a95e892-ec76-11e8-b690-01aa75ed71a1> [in English].
6. «Yevropeys'ka vyshcha osvita u sviti». Povidomlennya Komisiyi do Yevropeys'koho Parlamentu, Rady, Yevropeys'koho ekonomichnoho ta sotsial'noho komitetu ta Komitetu rehioniv. Bryussel', 11.07.2013 SOM (2013) 499 final'nyy. [“European higher education in the world”. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 11.07.2013 COM (2013) 499 final].
7. Horyzont 2020. Natsional'nyy portal. [Horizon 2020. National portal]. *h2020*. Retrieved from <https://h2020.com.ua/uk/> [in Ukrainian].

8. Stratehiya YES 2020. Yevropeys'ka stratehiya rozumnoho, staloho ta inklyuzyvnoho zrostannya. [EU Strategy 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth]. *ec.europa.eu*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> [in Ukrainian].
9. Postanova (YES) № 233/2014 YEVROPEYS'KOHO PARLAMENTU TA RADY vid 11 bereznya 2014 roku pro zasnuvannya finansovoho instrumentu spivpratsi rozvytku na period 2014-2020. [Regulation (EU) (233/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 March 2014 establishing a financial instrument for development cooperation for the period 2014-2020)]. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0027:0043:EN:PDF> [in Ukrainian].
10. Postanova (YES) № 233/2014 YEVROPEYS'KOHO PARLAMENTU TA RADY vid 11 bereznya 2014 roku pro zasnuvannya finansovoho instrumentu spivpratsi rozvytku na period 2014-2020. [Regulation (EU) (233/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 March 2014 establishing a financial instrument for development cooperation for the period 2014-2020)]. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0044:0076:EN:PDF> [in Ukrainian].
11. Postanova (YES) № 231/2014 YEVROPEYS'KOHO PARLAMENTU TA RADY vid 11 bereznya 2014 roku pro zasnuvannya instrumentu pered vstupnoyi pidtrymky (IPA II). [Regulation (EU) № 231/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 March 2014 establishing an instrument before pre-accession support (IPA II)]. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0011:0026:EN:PDF> [in Ukrainian].
12. Ostannim chasom dedali bil'she ydet'sya pro stvorenniya universytet: s'kykh al'yansiv – ekspert. [Recently, more and more people are talking about the creation of university alliances – expert]. *dt.ua/UKRAINE*. Retrieved from https://dt.ua/UKRAINE/ostannim-chasom-dedali-bilshe-ydet-sya-pro-stvorenniya-universitetskiy-alyansiv-ekspert-342532_.html [in Ukrainian].
13. Smolanka, V.I., Art'omov, I. V., & Prykhod'ko, V. P. (2016). *Kontsepsiya innovatsiynoho rozvytku DVNZ «Uzhhorods'kyy natsional'nyy universytet» na 2015-2025 rr.: naukova rozrobka za rezul'tatamy realizatsiyi standartnoho hrantu № 21470150 Mizhnarodnoho Vyshehrads'koho fondu (2015- 2016rr.) [The concept of innovative development of Uzhhorod National University for 2015-2025: scientific development based on the results of the implementation of the standard grant № 21470150 of the International Visegrad Fund (2015-2016)]*. Uzhhorod: PP «A.A. Demydov» [in Ukrainian].
14. Svyezhentseva, O. (2020). Osnovni tendentsiyi hlobalizatsiyi suchasnoyi vyshchoyi osvity: z dosvidu mizhnarodnoyi spivpratsi Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu [The main trends of globalization of modern higher education: from the experience of international cooperation of Uzhgorod National University]. *Heopolityka Ukrayiny: istoriya i suchasnist': zbirnyk naukovykh prats'.*- *Geopolitics of Ukraine: history and modernity: a collection of scientific papers, 1 (21), 161-175.* [in Ukrainian].
15. Visnyk Mizhnarodnoyi asotsiatsiyi vypuskniv Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu [Bulletin of the International Association of Alumni of Uzhgorod National University]. I.V. Art'omov. (Ed.). Uzhhorod, 2017. Vyp. 1. [in Ukrainian].
16. Smolanka, V. I., Art'omov, I. V., & Studenyak, I. P.(2016). *Kontsepsiya Naukovoho parku DVNZ «UzhNU». Kataloh innovatsiynykh proektiv: naukova rozrobka za rezul'tatamy realizatsiyi standartnoho hrantu № 21470150 Mizhnarodnoho Vyshehrads'koho fondu (2015-2016rr.) [The concept of the Science Park of Uzhhorod National University. Catalog of innovative projects: scientific development based on the results of the implementation of the standard grant № 21470150 of the International Visegrad Fund (2015-2016)]*. Uzhhorod: PP «A.A. Demydov» [in Ukrainian].